ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
НАУЧНОТО ЖУРИ

ДО
ЧЛЕНОВЕТЕ НА
НАУЧНОТО ЖУРИ

С Т А Н О В И Щ Е

от д-р Надя Георгиева Бояджиева, професор по „Международно право и международни отношения“ в Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски”

Член на научно жури съгласно Заповед № РД-09-119/02.12.2015 г. на Директора на Института за държавата и правото при Българската академия на науките проф. д.ю.н Цветана Каменова
за присъждане на образователната и научна степен „доктор” на Елена Иванова Стоянова, задочен докторант в Институт за държавата и правото, Секция по международноправни науки, с научен ръководител проф. д-р Ирена Илиева

с дисертационен труд на тема:

МЕЖДУНАРОДНОПРАВНА УРЕДБА НА БОРБАТА С КИБЕРПРЕСТЪПЛЕНИЯТА

Актуалността на темата е безспорна, тя е не само примамлива, атрактивна за един млад учен, но в същото време е изключително важна и съдържателна, както от научна, така и от практическа гледна точка. Освен посочените характеристики, темата е и многоаспектна, в този смисъл, тя крие и опасност от прекалено разпростиране в различните аспекти на проблема. Поради това, още в началото бих подчертала, че Елена Стоянова е успяла да се ориентира правилно в многообразието на темата, така и в литературното разнообразие, особено на чужди езици, и да ни представи едно добре структурирано и сдържано изследване, без да се „отклонява“ от поставената научно-изследователска задача – а именно: да изследва проблемите, свързани киберпрестъпленията и в частност тяхната международноправна уредба.

В структурно отношение в дисертационния си труд Стоянова се придържа към класическа структура от увод, три глави (със съответните параграфи, точки и подточки), заключение, списък на използваните съкращения и библиография, в общ обем от 226 стандартни машинописни страници. Тази структура отразява многоликостта и сложността на избраната тема и

едновременно с това допринася за общото положително впечатление за логичност и прегледност на изложението. Впечатлява и широката гама на използваната специализирана литература, включваща трудове на български и чужди автори – специалисти по проблематиката.

Избраната методика е интердисциплинарна и тя позволява да се направи задълбочен анализ като се използват методи от различни науки. Използваните методи (сравнителноправният, историческият, контент-анализ и системният) са напълно подходящи за тази дисертационната тема.

Уводната *първа глава* представлява кратък преглед на историческото развитие на възникването и развитието на киберпространството. Във *втора глава* се акцентира върху теоретичното осветляване на основни понятия и разнообразието от дефиниции на „киберпрестъпление“ (стр.29-30), видовете киберпрестъпления и кратък анализ на международноправната уредба, като конкретно акцентира върху основния действащ международноправен акт в тази област, а именно Конвенцията за престъпления в кибернетичното пространство. Докторантката прави правилния извод, че „понятието киберпрестъпление обхваща всяко престъпление, което включва компютър или компютърна мрежа“ и че „липсата на легално определение позволява придаване на широко съдържание на това понятие в доктрината“ (стр.31). Интересен анализ представлява и сравнението, което тя прави с тълкуването на понятието за «тероризъм» и въпросът за допустимостта на разширителното тълкуване на определен вид международни престъпления в определени случаи, като приема, че «може да се приеме и определението за киберпрестъпление, при необходимост да се тълкува разширително и да остане гъвкаво, за да може да се актуализира с бързо развиващите се технологии и новите видове кибердеяния, които се появяват като некриминализирани деяния ежедневно». (стр.34). Аз приемам този напредничав подход и тълкуване на докторантката, още повече, че той е подходящ с оглед на динамиката на тематиката, която тя изследва. Стоянова не само представя преглед на определенията, но той е показателен за критичния тон, присъщ на цялостното съдържание на дисертационния труд

Тук бих посочила още няколко важни характеристики на тази глава, без да навлизам в детайли. Направен е преглед на видовете киберпрестъпления, като те са обособени в пет основни кръга, а именно, престъпления срещу

тайната, неприкосновеността и възможността за ползване на компютърни данни и системи, компютърни престъпления; престъпления, свързани със съдържанието; престъпления, свързани с авторското право и сродните му права и други видове киберпрестъпления, като всеки от посочените видове респективно е разделен на подвидове.

Тук трябва да отбележа, че прецизната класификация, направена от Стоянова, на различните видове киберпрестъпления, сама по себе си представлява сериозен теоретичен принос. Намирам за уместно да изтъкна още една важна положителна особеност на тази глава: Стоянова избира правилен методологически подход към характеристиката на видовете престъпления, към който педантично, в добрия смисъл на определението, се придържа, а именно: в началото е дадена стегната криминологична характеристика на престъпното деяние, след което се разглеждат съответните правни разпоредби според Конвенцията за престъпленията в кибернетичното пространство, българското и чуждестранното наказателно законодателство. Прави добро впечатление, че докторантката, преди да пристъпи към класификацията на видовете киберпрестъпления, прави кратък историографски преглед на трудовете на български и чужди автори. Един от важните акценти е правната уредба и правните инициативи, както в българското законодателство, така и в международните актове на универсално и на регионално равнище (напр. разглеждането на правната уредба и правните инициативи по отношение на престъпленията, свързани с детската порнография, стр.68-73). Стремежът на докторантката да свърже теоретичните аспекти на разглежданите конкретни престъпления с конкретни примери от съвременната правна регламентация, както и с международното сътрудничеството на държавите в борбата срещу конкретния вид киберпрестъпление допълва изложените тези.

В *третата глава* се прави критичен анализ на нормативната уредба на престъпленията в кибернетичното пространство. Поставяйки риторичния въпрос дали киберпрестъпленията са нов вид международни престъпления и дали правната уредба на Европейския съюз и тази в международен план е достатъчно гъвкава в борбата с компютърните престъпления, докторантката прави критичен анализ на няколко основни актове, част от които представляват Съобщения на Европейската комисия. Ще отбележа като приносен момент в третата глава теоретичните дебати на доктрината и практиката на СЕО /сега

СЕС/ относно правната същност на Съобщението, както и поставянето на вниманието върху редица важни въпроси в българската правна доктрина и становищата на български специалисти в областта. Теоретичните разсъждения са необходими с цел правилното разбиране на прегледа на отделните съобщения, издадени от ЕК по отношение на борбата с киберпрестъпленията, което е същността на съдържанието в последната глава на дисертационното изследване. Сред важните въпроси, поставени в тази глава, бих изтъкнала разглеждането на въпроса, свързан с определянето на юрисдикцията при киберпрестъпленията, като е изследван въпросът за приложимата юрисдикция на основата на международноправната уредба, правната уредба в редица държави, както и конкретно позоваване на практиката. Въз основа на анализите и примерите от практиката, докторантката достига до заключението, че «определянето на приложимата юрисдикция при киберпрестъпленията е предизвикателство за международното наказателно» право и че е трудно постижимо постигането на универсално решение понастоящем, поради което приема, че е наложително «прилагането на различен подход за всеки казус, което предполага гъвкави правни инструменти» (стр.176-177).

Както нееднократно бе посочено, интердисциплинарният характер на темата позволява на докторантката да демонстрира задълбочени знания не само в правната теория и практика, конкретно от областта на международното публично право и право на ЕС, но и в други области, които не са свързани пряко с юридическата наука, като информационни технологии, компютърни система и мрежи, киберсигурност, вътрешно и международно наказателно право и др. Безспорно, отличното образование по право, което Елена Стоянова получава, първоначално в България и след това в Университета Манхайм, както и практическият й опит в различни юридически фирми в Германия и в България, довеждат до написването на едно задълбочено, аргументирано и подкрепено с примери от практиката научно изследване.

Сред научните приноси следва да посоча: 1. Успешният опит за дълбоко осмисляне и изследване на международноправната уредба на киберпрестъпленията; 2.Изследването на практиката на различни държави на международно сътрудничество в борбата с киберпрестъпленията; 3. Изследването на международноправната уредба и регионалната международноправна уредба на киберпрестъпленията.4. Направен е успешен

опит за определение на понятието „киберпрестъпление," направена е оригинална класификация на различните видове киберпрестъпления, както и на техните характеристики, като се вземат под внимание теоретичните постижения на български и чужди автори по този въпрос; 5. Изследването на въпроса за определянето на компетентната юрисдикция при наказването на извършителите на киберпрестъпление; 6.Изследването на международното сътрудничество според Конвенцията за престъпленията в кибернетичното пространство.

Посочените тук и при характеристиката на отделните глави са само част от приносите на дисертационното изследване. С тях в никакъв случай не се изчерпват многоаспектния характер на приносите, които имат както теоретичен, така и в практико-приложен характер.

Амбицията за разглеждане на различни аспекти на изследваната сложна тема, която е демонстрирана в дисертационното изследване, надхвърля изискванията за една докторска дисертация. Ето защо пожелавам на докторантката да продължи изследванията си и да развие творческия си талант като разгърне теоретичните си знания и практическия си опит в бъдещо монографично изследване, с което да запълни една празнина в специализираната литература по темата у нас.

Освен дисертационния си труд, докторантката представя и три научно-изследователски статии по темата на дисертацията, които допълват цялостното отлично впечатление за задълбочена теоретична подготовка, умения за правилни разсъждения и изводи.

В заключение, на базата на наблюденията и изводите, посочени в становището, приемам, че:

1. Документите и материалите, представени от докторантката Елена Иванова Стоянова, отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и звания и за заемане на академични длъжности в Института за държавата и правото при БАН.
2. Дисертационният труд е разработен на високо научно равнище, с необходимата критичност и аргументираност на изводите. Направените констатации дават основание да се посочи, че докторантката притежава

необходимите теоретични знания и умения за самостоятелна научно-изследователска работа.

3. Като имам предвид горното, с пълна убеденост давам своята ***положителна оценка*** на дисертационния труд и изразявам своята подкрепа уважаемото Научно жури да присъди на Елена Иванова Стоянова образователната и научна степен „доктор" по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право, (Международно право и международни отношения).

29 февруари 2016 г.

Член на научното жури:

/проф. д-р Надя Бояджиева/